



Open Knowledge Foundation

Promoting Open Knowledge in a Digital Age

Principy otevřených bibliografických dat

Příspěvatelé: Karen Coyle, Mark MacGillivray, Peter Murray-Rust, Ben O' Steen, Jim Pitman, Adrian Pohl, Rufus Pollock, William Waites

Úvod

Tvůrci bibliografických dat jako jsou knihovny, vydavatelé, univerzity, vědci nebo komunity uživatelů citačních manažerů hrají důležitou roli v podpoře pokroku lidského vědění. Aby byly snahy producentů bibliografických dat pro společnost co nejvíce prospěšné, je nezbytné, aby byla tato data otevřeně dostupná, přístupná komukoli ke svobodnému užití za jakýmkoli účelem.

Bibliografická data

Abychom určili záběr principů otevřených bibliografických dat, nejprve popíšeme koncept bibliografických dat.

Základní údaje

Bibliografická data se sestávají z bibliografických záznamů. Bibliografický záznam popisuje bibliografický zdroj (článek, monografii a podobně, elektronický nebo tištěný) s účelem:

1. identifikovat popsany zdroj, tj. rozlišit unikátní zdroj v souboru všech existujících bibliografických zdrojů a
2. lokalizovat popsany zdroj, tj. popisovat jak a kde lze popsany zdroj nalézt.

Pro oba účely obvykle slouží jeden záznam, který obsahuje informace jak o autorovi, redaktorovi, názvu, vydavateli, datu a místu vydání, tak o nadřazeném zdroji (např. časopise) nebo o stránkování.

Na webu jsou pro záznamy používány identifikátory Uniform Resource Identifiers (URI), které zahrnují URN, DOI a podobně. Nalezení záznamu je možné díky HTTP URI, které jsou nazývány Uniform Resource Locators (URL). Všechna URL pro bibliografické zdroje zároveň spadají mezi bibliografická data.

Druhotné údaje

Bibliografický záznam může obsahovat další informace, které lze zařadit mezi bibliografická data, mezi nimi identifikátory (ISBN, LCCN, OCLC atd.), informace o právech ke zdroji, administrativní data a další (viz příloha se seznamem odvozených bibliografických údajů). Tato data mohou být vytvářena v knihovnách, vydavateli, vědci, v online skupinách milovníků knih, uživateli citačních manažerů a podobně.

Kromě těchto dat knihovny a příbuzné instituce za účelem bibliografického popisu vytvářejí řízené slovníky, jako jsou jmenné a věcné autoritní soubory, věcná třídění atd., které lze také zařadit mezi bibliografická data.

Čtyři principy

Doporučujeme přijmout a řídit se následujícími principy:

1. Kdykoli jsou bibliografická data nebo soubory bibliografických dat publikovány, je zcela zásadní, aby byly opatřeny jednoznačným licenčním ujednáním popisujícím úmysly a očekávání producentů dat ohledně jejich užití a použití k jiným účelům na úrovni jednotlivých záznamů, celého souboru dat nebo jeho částí. Toto ujednání by mělo být přesné, nevratné a založené na odpovídajícím a uznávaném právním nástroji v podobě licence nebo vzdání se práv.

Při zveřejňování bibliografických dat použijte explicitní a jednoznačné licenční ujednání.

2. Mnoho široce uznávaných licencí není určeno a přiměřeno pro bibliografická data nebo soubory bibliografických dat. Licence a způsoby vzdání se práv, které jsou vhodné pro data, jsou popsány na <http://opendefinition.org/licenses/#Data>. Licence Creative Commons (vyjma CC0), GFDL, GPL, BSD apod. NEJSOU pro data určeny jejich použití je NENÍ doporučováno.

Použijte známý způsob vzdání se práv nebo licenci, která je vhodná pro data.

3. Použití licencí omezujících komerční užití nebo vytváření odvozených děl, které vyjímají specifické způsoby užití nebo užití specifickými osobami z povolených způsobů užití, NENÍ doporučováno. Takové licence znemožňují efektivní integraci a použití licencovaných dat k jiným účelům. Kromě toho tyto licence zabraňují v užití pro komerční služby poskytující k bibliografickým datům přidanou hodnotu nebo ostatní komerční činnosti, které podporují dlouhodobé uchování dat.

Jestliže chcete, aby byla vaše data efektivně používána a rozšiřována ostatními, měla by vyhovovat požadavkům popsaným v Open Definition (<http://opendefinition.org>) - restriktivní ujednání, jako je zákaz komerčního užití, by neměla být používána.

4. Pro bibliografická data nebo soubory bibliografických dat je dále doporučeno, a to obzvláště v případech, kdy je jejich vytváření financováno z veřejných prostředků, aby byly explicitně uvolněny jako volná díla, a to užitím Public Domain Dedication and Licence (PDDL) nebo Creative Commons Zero (CC0). Tímto je zaručena maximální otevřenost pro užití díla v souladu s celkovým duchem sdílení v oblasti institucí kulturního dědictví financovaných z veřejných prostředků.

Pokud je to možné, explicitně označte bibliografická data jako volné dílo pomocí PDDL nebo CC0.

Dodatek

Neúplný seznam bibliografických dat.

Základní údaje: jména a identifikátory autorů, redaktorů, názvy, informace o vydavateli, datum a místo vydání, identifikace nadřazeného zdroje (např. časopisu), stránkování, URI.

Druhotné údaje: formát díla, identifikátory mimo Web (ISBN, LCCN, OCLC atd.), popis práv spojených s dílem, informace o sponzorské podpoře (např. financování), informace o typu nosiče, rozsahu a rozměru díla, administrativní data (např. datum poslední změny), relevantní odkazy (vedoucí na Wikipedii, Google Books, Amazon atd.), obsah, odkazy na digitalizované části díla (např. obsah, rejstřík, bibliografie atd.), adresy a ostatní kontaktní údaje na autory, obrázek obálky, abstrakty, recenze, shrnutí, předmětová hesla, přiřazená klíčová slova, klasifikační notace, tagy přiřazené uživateli, údaje o jednotkách (např. počet jednotek, signatura atd.)

Překlad z anglického originálu provedl Jindřich Mynarz, 29. září 2011.